

І.О. Кочергін

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЗАЄМВІДНОСИНИ ДВОРЯН-ЗЕМЛЕВЛАСНИКІВ У СКЛАДІ НОВОМОСКОВСЬКОГО ПОВІТОВОГО ЗЕМСТВА

У статті розкрито один із епізодів, що характеризує взаємовідносини дворян, які входили до складу повітового земства.

Ключові слова: повітове земство, дворянство, Новомосковський повіт, маршалок.

В статье раскрыт один из эпизодов, который характеризует отношения дворян, входивших в состав уездного земства.

Ключевые слова: уездное земство, дворянство, Новомосковский уезд, предводитель.

There is one episode, that characterized relations between noblemen in district zemstvo is revealed in this article.

Keywords: district zemstvo, gentry, Novomoskovsk district, marshal.

Історія Новомосковського земства, втім як і інших повітових земств Катеринославської губернії, є не дослідженою. На даний момент існує лише одна невеличка розвідка про діяльність Катеринославського повітового земського зібрання, яка вийшла друком більше 100 років тому [15].

Про Новомосковське земство та його гласних згадав у своїй капітальній праці Б.Б. Веселовський, який діяльність цього повітового земського зібрання оцінював критично [2, с. 276–277].

Більше уваги земському зібранню Новомосковського повіту присвятила дослідниця з Запоріжжя А.І. Лохматова. На її думку, Новомосковське земство традиційно «плелось у хвості» земських справ [18, с. 115].

Про деяких земців (К.Д. Гесберг, М.В. Родзянко), які представляли Новомосковський повіт у Катеринославському губернському земському зібранні, йде мова в монографії І.О. Кочергіна [14].

Отже, Новомосковське земство все ще залишається відкритим полем для дослідників. У нас немає наміру писати його історію, формат даної публікації не дозволяє цього зробити. Ми лишень подивимось на один епі-

зод, який розкриває характер взаємовідносин гласних Новомосковського повітового земського зібрання.

Б.Б. Веселовський та А.І. Лохматова стверджують, що земське зібрання Новомосковського повіту не належало до передових земств Катеринославщини. Статистичні дані свідчать, що Новомосковське земство протягом 1870–1880-х років мало найменший бюджет серед усіх повітових земств губернії. На освіту й медицину виділялися мізерні кошти: на освіту у 1870 р. – 60 руб., у 1880 р. – 260 руб.; на медицину у 1870 р. – 15 руб., у 1880 р. – 12 208 руб. [18, с. 184].

Свідченням відсталості земської справи в Новомосковському повіті є відсутність опублікованих звітів та постанов земства. Лише починаючи з 1885 р. постанови почали друкуватися більш-менш регулярно.

Б.Б. Веселовський, ґрунтуючись на свідченнях Д.Т. Гнедіна (землевласник Олександрівського повіту) та А.О. Короленка (землевласник Новомосковського повіту) винуватцем такого стану речей називає багаторічного голову повітової земської управи М.В. Куриліна. «Власно розпоряджався він справами земства (М.В. Курилін – І. К.), – писав Б.Б. Веселовський, – не зустрічаючи жодної протидії; йому вірили... В той блаженний час земські справи вирішувалися швидко; достатньо було однієї години, аби комісія написала, що все знайдено в повному порядку. Так тягнулася земська справа багато років, поки не визріли інші елементи і не настав інший час» [2, с. 277].

Окрім М.В. Куриліна, до числа тих, хто призвів до стагнації Новомосковського земства, Б.Б. Веселовський помилково зараховував Д.Є. Авксентьєва. Дослідник вважав, що Д.Є. Авксентьєв до 1884 р. очолював партію кріпосників, стоячи на перешкоді розвитку освіти та інших напрямків земської справи [2, с. 277].

Справа в тому, що Д.Є. Авксентьєв з'явився в Новомосковському повіті наприкінці 1883 р., коли був обраний маршалком дворян цього повіту замість Г.Д. Мізка [11, с. 393.], а приступив до своїх обов'язків ще пізніше. До 1883 р. він тривалий час очолював дворянство Верхньодніпровського повіту і ніяк не був пов'язаний з Новомосковським земством.

Скажемо більше, саме його обрання на посаду Новомосковського повітового маршалка спричинило ті зміни, про які писав Б.Б. Веселовський. Зміни почалися з конфлікту між головою земської управи М.В. Куриліном та новим повітовим маршалком Д.Є. Авксентьєвим.

Дмитро Єлисейович Авксентьєв (1836–?) закінчив Харківський університет. Під час проведення селянської реформи деякий час обіймав